

Beslutningsforslag nr. B 88. Fremsat den 5. februar 1985 af Lenger (VS), Albrechtsen (VS), Anne Grete Holmsgård (VS), Elisabeth Bruun Olesen (VS) og Tinning (VS)

Forslag til folketingsbeslutning

om strafafsoneres krav på fællesskab under indsættelse i anstalter og arresthuse

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag, der sikrer de indsatte ret til fællesskab, samt administrativt at af- skaffe muligheden for anvendelse af isolation som sanktions- og pressionsmiddel over for strafafsonere.

Bemærkninger til forslaget

1. Generelle bemærkninger

Ændringen i foråret 1984 af retsplejelovens regler om anvendelsen af isolation berørte udelukkende varetægtsfængslede og førte for øvrigt kun til en rent symbolsk skærpelse af reglerne, idet netop de, der hidtil havde været langtidsisolerede, fortsat kunne holdes i isolation ud over de 8 uger.

Spørgsmålet om isolation af strafafsonere som en »straf i straffen« var ikke inde i debatten ved den lejlighed. Ikke desto mindre kan de kendte skadevirkninger af isolation uden tvivl overføres fuldt og helt til strafafsonere. For deres vedkommende er der endog faldet dom, så de sædvanlige »opklaringshensyn« kan ikke begrunde isolation af strafafsonerne. Derfor begrundes muligheden for anvendelse af isolation over for denne persongruppe da også rent ud i ønsket om at straffe for et eller andet. Borgerlig straffelov, § 47, stk. 1, nr. 3, hjemler direkte anvendelse af straffecelle i indtil 3 måneder for fængselsdømte. I praksis kan isolation anvendes for endnu længere tidsrum.

Strafafsningen i sig selv bevirker en adskillelse fra familie, pårørende og venner og dermed ofte angst, frygt og usikkerhed for fremtiden.

Disse oplevelser vil naturligvis forstærkes, såfremt strafafsningen tillige foregår under anvendelse af isolation.

Den europæiske menneskerettighedskonventions artikel 3, der er identisk med artikel 5 i De forenede Nationers verdenserklæring om menneskerettighederne af 1963, lyder således: »Ingen må underkastes tortur eller grusom, umenneskelig eller vanærende behandling eller straf«.

Anvendelse af isolation som »straf i straffen« er efter forslagsstillernes opfattelse at betragte som en sådan »grusom, umenneskelig og vanærende . . . straf« og i strid med de forpligtelser, som Danmark har påtaget sig ved ratifikationen af disse erklæringer.

2. Isolationens anvendelsesformer

Anvendelse af isolation i anstalter og arresthuse sker dels som straffecelle, dels om enrumsanbringelse.

Straffecelle indgår som sanktion i disciplinærsystemet. Den »idømmes« for uretmæssigt at skaffe sig levnedsmidler(!), beskæftigelsesvægring, overtrædelse af straffelovgivningen, undladelse af at følge personalets anvisninger, upassende sprogbrug, undvigelse eller forsøg herpå, overtrædelse af bestemmelser om sikkerhed og orden, uretmæssige dispositioner over effekter og penge, afvisning af at lade sig fotografere, overtrædelse af regler om brevveksling og besøg, udeblivelse fra udgang, forsinkelse fra udgang og andet »misbrug« af udgang.

Der blev i 1983 idømt 1.371 sådanne »domme« af i alt ca. 7.000 disciplinærstraffe.

Straffecelle indebærer, at den »dømte« afskæres fra alt fællesskab i institutionen.

Enrumsanbringelse anvendes for at forebygge undvigelse, for at forebygge voldsom adfærd, for at hindre strafbar virksomhed, eller såfremt fortsat ophold i fællesskab skønnes uforsvarligt. Den kan endvidere anvendes, hvis en indsat modsætter sig sikkerhedsforanstaltninger eller sundhedsforanstaltninger eller nægter at påtage sig beskæftigelse.

Enrumsanbringelse forudsætter således ikke nogen konkret overtrædelse og kan i øvrigt anvendes tidsubegrænset. Ligesom straffecelle indebærer enrumsanbringelse, at den indsatte afskæres fra fællesskab. Den kan imidlertid finde sted i »egen celle«.

I 1983 forekom der 1.019 enrumsanbringelser.

Isolation under strafafsning forudsætter – i modsætning til isolation under varetægt – ikke noget lægetilsyn. Varetægtsisolerede skal trods alt tilses hver 4. uge.

Anbringelsen i straffecelle sker som oftest i de ringeste, dårligste og mest beskidte celler i anstalten, og monotonien afbrydes aldrig.

Fællestalsmanden i Vridsløselille statsfængsel udarbejdede i december 1984 en rapport om isolationsafdeling A 1. Ud over en række konkrete beskrivelser, der er specifikke for Vridsløselille statsfængsel, peger han på de isoleredes retsløshed og manglende mulighed for at gøre indsigelse, uanset hvad de udsættes for. Han skriver bl.a.:

»... Alle de isolerede fanger har givet udtryk for ønsker om en eller anden form for fællesskab med hinanden både i fritiden og i form af arbejdsfællesskab, således at to til tre mand ad gangen fik mulighed for at sidde sammen og udføre deres arbejde eller i fritiden at sidde og hygge sig med kaffe o.lign. Fangerne oplyser, at noget af personalet praktiserer en form for fællesskab, idet det tillader, at enkelte fanger sidder sammen og spiser pandekager, som de har lavet i fællesskab. Sådanne små afbrydelser og ændringer i det stive reglement kunne medføre stærkt forbedrede levevilkår for isolationsfangerne og kunne måske lindre virkningen af det bekendte isolationssyndrom, som alle under de nuværende forhold forekommer mig at være stærkt præget af.«

Af den øvrige rapport fremgår dog, at det begrænsede fællesskab, som tillades af en del af personalet, bestemt ikke er noget generelt for hele personalet, og med de nuværende regler er det ikke noget, som de indsatte har et krav på.

En række konkrete episoder fra den nævnte rapport er udeladt på dette sted af hensyn til identifikationsmuligheden. Et par eksempler på, hvad der fører til anbringelse i strafcelle, skal dog refereres:

a) En person, som ved ankomsten til fængslet nægtede at lade sig fotografere, fordi han var fotograferet af politiet under varetægtsopholdet, og fordi regelsamlingen hjemler mulighed for undladelse af fotografering, når der findes et vellignende foto i forvejen, sad ved tidspunktet for rapportens udformning isoleret på 3. måned.

b) En indsat sad ved tidspunktet for rapportens udformning i isolation på 9. måned, fordi skolen kun er normeret til et givet antal indsatte. Den pågældende var nødt til at gå i »frivillig« isolation for at få ret til selvstudium!

c) En indsat sad ved rapportens udformning i isolation på 11. måned, fordi han frygtede en medfange, og der kunne ikke findes plads til ham i et andet fængsel.

3. Forslagets indhold

Forslaget tilsigter at sikre straffasoneres ret til fællesskab. Dette indebærer en ændring af straffelovens § 47 og af det cirkulæremæssige grundlag for anstalter og arresthuse. Her tænkes på justitsministeriets cirkulære af 14. september 1978 om adgangen til at anbringe indsatte i enrum og justitsministeriets cirkulære af 10. marts 1976 om anvendelse og fuldbyrdelse af disciplinærstraf over for indsatte og om disciplinærsagers gennemførelse.

Der kan naturligvis fortsat forekomme situationer, hvor det kan være betænkeligt at lade én bestemt indsat komme i kontakt med en anden bestemt indsat; men i betragtning af hvor skadelig isolation er, finder forslagsstillerne, at en sådan konkret adskillelse må foregå på anden vis, f.eks. ved anbringelse i forskellige fængsler, afdelinger m.v.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget ses ikke at give økonomiske eller administrative konsekvenser.